

TÍMÁR CSENGE

tmrcsenge@gmail.com

hallgató (DE BTK)

Egy keleti specialista első útja. Antonio Rincón 1522–1523-as követjárása a Magyar és a Lengyel Királyságban*

The first trip of an oriental specialist. Antonio Rincón's 1522-1523 mission to the Kingdom of Hungary and Poland

ABSTRACT

In my study, I delve into the diplomatic journey of Antonio Rincón, the French envoy, within the Kingdom of Hungary and the Kingdom of Poland, relying on his diplomatic report. Spanning the transition from the 15th to the 16th century, the Italian wars between the Habsburg and Valois families, coupled with the constant threat posed by the Ottoman Empire, shaped the geopolitical landscape. During this period, the Jagiellon dynasty wielded influence over several Central and Eastern European countries. Rincón's diplomatic mission aimed to solidify an alliance with the Jagiellon dynasty on behalf of the Kingdom of France. Throughout his journey, he engaged with significant Hungarian and Polish political figures, excluding King Louis II. While his diplomatic report reflects positive evaluations of his negotiations, my study uncovers the nuanced reality of Rincón's first diplomatic mission.

On April 4, 1523, Antonio Rincón issued a diplomatic report from Venice, providing detailed accounts of his encounters and discussions during the journey. Consequently, his diplomatic report holds paramount importance and is virtually indispensable for researchers of the period. However, the Hungarian scholarly literature has not thoroughly scrutinized this document to date. This oversight can be attributed to the limited availability of the original manuscript, penned in Italian, with only a French translation from 1900 at researchers' disposal. Therefore, my

* A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-22-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

study introduces a Hungarian translation of the text, facilitating an in-depth analysis of Rincón's diplomatic mission.

KEYWORDS

diplomatic history, Jagello era, Louis II, Franco-Hungarian diplomacy, Italian wars

DOI 10.14232/belv.2023.3.6

<https://doi.org/10.14232/belv.2023.3.6>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

Timár Csenge (2023): Egy keleti specialista első útja. Antonio Rincón 1522–1523-as követjárása a Magyar és a Lengyel Királyságban. *Belvedere Meridionale* vol. 35. no. 3. pp 72–95.

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

Tanulmányomban Antonio Rincón francia követ Magyar és Lengyel Királyságban tett követ-útját mutatom be a követjelentésén keresztül. Az 15. és 16. század fordulója Európában egy meghatározó időszak volt, melyet a Habsburg és Valois családok között zajló itáliai háborúk és a hódításra vágyó török haderő¹ folyamatos jelenléte jellemezett, amiknek eredményeként gazdag politikai változatosság jött létre az európai kontinensen. Az ekkor kibontakozó diplomáciai kapcsolatok nagyon dinamikusan változtak, a gyakori követjárások és szövetséges keresések hatására a hatalmi csoportosulások pillanatok alatt szerveződhetek át.² Mivel ekkoriban Közép- és Kelet-Európa több országának élén is a Jagelló dinasztia állt,³ Rincón látogatásának célja a Jagelló-ház szövetségének megszerzése volt a Francia Királyság számára.

Antonio Rincón 1523. április 4-én Velencéből keltezett követjelentésében írt a két királyságot érintő súlyos problémákról, például a török fenyegetettségről. Megemlítette a folyamatos ellenségeskedést a Habsburg-ház és a Szapolyai család között,⁴ illetve azt is részletesen leírta, hogy az útja során kivel és miről tárgyalt. Rincón követjelentése rendkívül fontos és szinte megkerülhetetlen a korszak kutatói számára, azonban a magyar szakirodalom eddig nem tudott komolyabban foglalkozni a dokumentummal. Az eredeti olasz nyelvű kéziraton kívül, ez idáig csak Victor-Louis Bourilly 1900-ban publikált olasz szövegkiadása és francia fordítása volt elérhető, de ez nem dolgozta fel a szöveg magyar vonatkozásait.⁵ Ezért tanulmányomban

¹ KOSÁRY 1978. 11.

² KOSÁRY 1978. 10.

³ A Jagelló család uralkodott a Lengyel, a Cseh és a Magyar Királyságban és ezek mellett hozzájuk tartozott a Litván Nagyfejedelemség is. Ennek diplomáciai vonatkozásairól ld. SRODECKI 2016. 57–76, ill. BÁRÁNY 2016. 133–158.

⁴ „Jól tudom, és nem új dolog számomra, hogy az Ausztriai-ház, ha tud, tönkre akar tenni engem.” (saját fordítás)

⁵ BOURILLY 1900. 23–44.

bemutatom a szöveg magyar fordítását, amelyen keresztül elemzem Rincón követjárását. A fordítás bilingvális, így őrizve meg a szöveg eredeti képét és lehetőséget biztosítva a két textus összehasonlítására.

EGY IZGALMAS DIPLOMÁCIAI KARRIER: ANTONIO RINCÓN

Antonio Rincón a saját korának egyik legbefolyásosabb francia diplomatája volt. A kasztíliai Medina del Campo-ból származott, de csak 1522-től vannak róla írásos adataink, addig pusztán a régebbi szakirodalom megalapozatlan feltevéseire hagyatkozhatunk. Állítólag az 1520-1521-es *comuneros* felkelés⁶ tagja lett, miután Itáliában szolgált a spanyol hadseregben. Az itáliai háborúk aktuális szakaszában (1521–1526) már a franciák oldalán harcolt Fuenterrabia ostrománál. Ekkorra már jó barátságban állt a francia király, I. Ferenc (1515–1547) bizalmasával, Guillaume Gouffier de Bonnavet admirálissal,⁷ akinek a hatására megkezdte diplomáciai karrierjét 1522-ben. Andrea dal Burgo állítása szerint⁸ I. Miksa császár (1459–1519) szolgálatában állt megbízottként már 1517 előtt. A felvázolt életút mögött csak feltevések állnak, konkrét adataink nincsenek, mindenesetre az kétségtelen, hogy 1522-től a francia király szolgálatában állt.⁹

1522 szeptemberében indult el az első kelet-európai útjára, amelynek során egy év alatt beutazta a Magyar és a Lengyel királyságot. Ezt követően 1523–1524 között a lengyel udvarban volt követ,¹⁰ majd 1527–1529 közt újfent a Magyar Királyságban járt francia diplomataként,¹¹ illetve több ízben is járt az Oszmán Birodalomban 1532–1534 és 1538–1541 között. Végül 1541. július 3-án követtársával, Cesare Fergosoval együtt Rivoliban gyilkosság áldozatai lettek, amikor is török áruhában utaztak Isztambulba és a birodalmi katonák felismerték őket.¹² Minden kétséget kizáróan korának az egyik legnagyobb befolyású keleti specialistává vált diplomáciai útjai során.

MAGYAR POLITIKAI HELYZET AZ 1520-AS ÉVEK ELEJÉN

A 15–16. század fordulójának politikai kontextusa kedvezőtlen feltételeket teremtett a Magyar Királyság számára, hiszen az európai államok figyelme és ezáltal politikája mindinkább nyugatra helyeződött át, így perifériára szorítva a kelet-európai központokat. Emellett a török

⁶ A *comuneros* felkelés 1520-ban robbant ki, célja V. Károly spanyol uralmának megdöntése volt. A mozgalom hatására sok városban átvették a hatalmat a városi önkormányzatok (*comunidades*). A felkelés viszont kudarcba fulladt, mert a lakosság csekély része csatlakozott csak a mozgalomhoz. BARTA 2009. 21.

⁷ Guillaume Gouffier de Bonnavet 1517-ben kapta meg admirálisi kinevezését I. Ferentől. KNECHT 1994. 43.

⁸ Andrea dal Burgo 1521-ben Habsburg Mária udvartartásával érkezett a királyi udvarba, innentől kezdve 1523-ig követként tartózkodott II. Lajos udvarában. Személyéről ld. LAKATOS 2017. 91–92., jelentéséről Uo. 112.

⁹ RILL 1993. 14–15.

¹⁰ Krzysztof Szydlowiecki kancellár naplója 1523-ból. s. a. r. Zombori István. Budapest 2004. 244.

¹¹ NEMES 2017. 112.

¹² POUMARÈDE 2010. 7–44.

fenyegetettség is egyre nőtt,¹³ 1521-ben elesett Nándorfehérvár, majd Rodosz is.¹⁴ Nyugat-Európában 1523-ban javában folytak az itáliai háborúk, amelynek következményeként egész Európát behálózta a Valois-Habsburg szembenállás. Az uralkodók saját támogató táborukat próbálták növelni a követeiken keresztül, ilyen funkciót töltött be II. Lajos (1508–1526) udvarában Burgo pápai követ is,¹⁵ aki V. Károly (1516/1519–1556) és Ferdinánd érdekeit képviselte. Antonio Rincón 1522–1523-as követjárása ezek alapján nem lehetett véletlen, vélhetően a francia uralkodó I. Zsigmond lengyel király (1506–1548) és II. Lajos magyar király megnyerésével a közép-európai befolyását akarta növelni, illetve, hogy a magyar királyi udvarban visszaszorítsa Habsburgok befolyását, ugyanis Brandenburi György örgróf¹⁶ és Burgo császári követ¹⁷ túl nagy hatást gyakoroltak az ifjú uralkodóra. Az utóbbival való tárgyalás azonban elmaradt, mert II. Lajos az udvartartásával éppen Prágában tartózkodott.¹⁸ Ezért Rincón politikai befolyással bíró magyar főurakkal találkozott, mint például Szapolyai János erdélyi vajdával,¹⁹ akiken keresztül feltérképezhette a magyar belpolitikai helyzetet.

A korra vonatkozó megítélés az elbeszélő források és a régebbi szakirodalom esetében is rendkívül kritikus és negatív. A korabeli feljegyzések szerint az országot széthúzták a belső erők, a központi hatalom meggyengült, a rendek megerősödtek és érdekcsoportokra oszlottak.²⁰ A Budán tartózkodó két velencei követ, Lorenzo Orio és Francesco Massaro jelentéseikben arról számolnak be, hogy az erdélyi vajdának ugyanannyi birtoka van, mint magának a királynak²¹ és, hogy a magyar urak senkit és semmit sem becülnek, a népet sanyargatják és még egymás közt is gyűlölködnek.²² Ezekkel szemben Rincón nem említ semmilyen belső problémát, viszont arra ő is felfigyelt, hogy a magyar politikában a főurak hatalma túlságosan is erős.²³

KÖZÉP-EURÓPA MÁSIK HATALMA: LENGYELORSZÁG

Kelet- és Közép-Európa országait a török fenyegette, viszont a dinasztikus érdekellentétek ellehetlenítették a közös összefogás lehetőségét. 1471-ben a Cseh, majd 1490-ben a Magyar Királyság is II. Ulászló (1490–1516) kezébe került, de Bécsset és környékét már nem tudta megtartani, így azok visszakerültek a Habsburg uralom alá. Ezek a területek kulcsfontosságúak voltak Habsburgok számukra, hiszen csak így tudták megőrizni a térségben a politikai befolyásukat. Ráadásul az új magyar király nem folytatta elődjének a központosító politikáját sem, aminek a

¹³ A török jelenlétéről maga Rincón is írt Szapolyai János kapcsán: „Ő nagyon messze, Törökország határainál volt seregével, mert elfoglalt volt egy török basa elleni harccal, aki átkelt a Dunán.”

¹⁴ „a Török Birodalom, ami múlt évben meghódította Nándorfehérvárt és Rodoszt”

¹⁵ LAKATOS 2017. 91–92.

¹⁶ KULCSÁR 1981. 180.

¹⁷ LAKATOS 20017. 92.

¹⁸ C. TÓTH 2012. 87.

¹⁹ C. TÓTH et.al. 2017. 88.

²⁰ KOSÁRY 1978. 25.

²¹ BALOGH 1929. 64.

²² BALOGH 1929. 88.

²³ „ez a pap [Szatmári György] pénzben és hívekben is hatalmas, bár nem annyira, mint a vajda, akinek állítolag a Magyar Királyság negyed része örökös joron a tulajdona, nem számítva birtokjövendelmeit és hivatalait.”

következtében sokáig a korszak régebbi kutatói úgy vélték, politikai anarchia felé sodródott az ország.²⁴ Mára azonban az újabb kutatásoknak köszönhetően ez az elavult és felettébb elítélő olvasat kikopott.²⁵

Hasonlóképpen a Lengyel Királyságban IV. Kázmér (1447–1492) halálát követően is megyengült a központi hatalom és megerősödtek a rendek, állandósult a török fenyegetettség és az Orosz Nagyfejedelemség támadásai is folyamatossá váltak. Ráadásul a Német Lovagrenddel is problémák adódtak, megtagadták a lengyel királyhoz fűződő 1466-os hűbéri esküjüket, a lázadásukban pedig a Habsburgok támogatták őket.²⁶ A két dinasztia közti ellentétet fokozta, hogy 1490-ben I. Miksa császár szövetségre lépett III. Iván cárral (1462–1505), hogy bekerítse a lengyeleket és megnövelje a térségben a politikai befolyását. Ennek az együttműködésnek az ellensúlyozására kötött szövetséget I. János Alberttel (1492–1501).

A franciák számára is szükségessé vált, hogy közép- és kelet-európai kapcsolatokra tegyenek szert, hogy képesek legyenek ellensúlyozni a Habsburgokat.²⁷ Erre kapóra jött I. János Alberttel való összefogás, illetve az 1502-ben kötöttetett dinasztikus házasság, amikor is öccse, II. Ulászló feleségül vette a francia király rokonát, Anne de Foix-t.²⁸ A szövetség révén a Jagellók az Oszmán Birodalommal és a Habsburgokkal szemben is segítségben reménykedhettek. Azonban a Valois-ház számára túlságosan is távoli volt a török fenyegetettség és lekötötte őket az itáliai hadszíntér, így tényleges együttműködés nem jött létre a két uralkodóház között.

A házasságkötés és Rincón első diplomáciai útja közt eltelt két évtized azonban nem volt eseménytelen. II. Lajos születésekor (1506) francia követség tette látogatását a magyar királyi udvarban, akik újfent felmérték az akkor folyó Habsburg-magyar háború kapcsán az ország belpolitikáját és részt vettek a királyné temetésén is. A következő év során megint francia követek érkeztek Budára, akik a gyermek Lajos megkoronázásának is tanúi voltak. A Magyar Királyság az 1508-ban megalakult Velence-ellenes cambrai-i ligához való csatlakozását szintén francia követeket próbálták elérni 1510-ben, ugyan nem sok sikerrel. A sűrű követségek élénk kapcsolatról tesznek tanúbizonyságot, amelyek következtében Rincón látogatása nem számít egyedi esetnek.²⁹

„ISTEN AKARJA, HOGY KEGYELEMMEL SZOLGÁLJAM LEGKERESZTÉNYIBB ŐFELSÉGÉT”: A KÖVETJELENTÉS (VALÓS)

TARTALMA

Antonio Rincón a Párizs melletti Saint-Germain-en-Laye-ből indult el a Magyar Királyságba. Németországon, Tirolon és Ausztrián keresztül utazott egészen Budáig. A magyar király és az udvartartása ekkor Prágában tartózkodott,³⁰ így vele nem tudott tárgyalni. Helyette a budai

²⁴ KOSÁRY 1978. 24–25.

²⁵ NEUMANN 2013. 46.

²⁶ PÓSÁN 2016. 387–405.

²⁷ GYÖRKÖS 2020. 126.

²⁸ GYÖRKÖS 2019. 173.

²⁹ GYÖRKÖS 2021. 520–523.

³⁰ C. TÓTH 2012. 84.

várnaggyal, Bornemissza Jánossal³¹ tanácskozott, akivel a törökkel szembeni védekezés megszervezését és a Magyar Királyság megmentését vitatták meg. Rincón tovább utazott Krakkóba, hogy I. Zsigmonddal is folytasson tárgyalásokat, de az indulása előtt még felkereste Szatmári György esztergomi érseket, aki ekkor az udvar egyik befolyásos személyisége, fő- és titkoskancellár volt.³² A francia követ megbízásának a fő célja az volt, hogy I. Ferenc számára szövetségeseket keressen, akik a későbbiekben segítik őt a Habsburgokkal szemben.

Rincón sikeresnek írta le a budai látogatását, de a mai ismereteink alapján sejthetjük, hogy ez pusztán szubjektív, néhol már túlzóan elbizakodott leírás. Bornemissza Jánossal és Szatmári Györggyel való tárgyalásairól viszonylag röviden ír, így ezeket nehezebb megítélnünk. Ők ketten Rincón szerint tartózkodva ugyan, de biztosították a Habsburgokkal szembeni szövetségükről a francia királyt, azonban konkrét vállalkozásokra nem adták a fejüket. Az egyeztetések során ösztönözték, bátorították és még növelték is a követ lelkesedését, azonban az ő támogatásukról nem született konkrét döntés. Ezen felül, mindketten a lengyel királyhoz irányították a követet, ezzel pedig egy olyan gesztust tettek, ami azt is jelentheti, hogy ők nem szövetkeztek a király tudta nélkül, csupán útbaigazítást adhatnak. Szatmári érsek alakja továbbá bizonytalanaként jelenik meg, Rincón át se adta neki I. Ferenc levelét.³³ A két magyar főúrral történt találkozás értékét tovább csökkenti, hogy csupán félrevezetés céljából biztosították támogatásukról a követeket, Bornemissza János volt egyből értesítette a Habsburgokat Rincón jelenlétéről.³⁴ Szatmári Györggyel még egyszer tanácskozott az útja végén Rincón, azonban ennek idejét és helyét nem jegyzi le, csupán annyit ír, hogy az érsek cégül biztosította a francia királyt a szövetségéről.³⁵

I. Zsigmond nem tartózkodott Krakkóban, így először csak a kancellárral, Krzysztof Szydłowieckivel tudott csak tárgyalásokat folytatni. Ezt követően együtt utaztak a lengyel királyhoz Vilniusba, aki éppen az orosz követekkel vitatta meg a litván-orosz békeszerződést. A litván városban Rincón Piotr Tomicki alkancellárral³⁶ értekezett, aki később bemutatta őt a királynak. I. Zsigmond baráti fogadtatásban részesítette Rincónt, majd Tomickival együtt tanácskoztak 1522 karácsonyán zárt ajtók mögött. Ekkor a francia követ előadta I. Ferenc szándékát, miszerint fogjanak össze a török ellen. Rincón szerint a lengyel király örömmel fogadta a tervet, majd biztosította a követet, hogy össze fogja hívni a tanácsát, hogy megvitassák a választ. Rincón, a saját állítása alapján, ezek után segédkezett a litván-orosz örökbéke³⁷ megkötésében, ami erősen kétséges,³⁸ viszont nem zárhatjuk ki annak az esélyét, hogy a követ jelen volt a béke lengyel részről való ratifikálásakor.

A tárgyalások befejeztével a francia követ visszatért Krakkóba, ahol együtt tartózkodott a VI. Adorján pápa (1522–1523) nunciusával, Ferdinánd főherceggel, II. Lajos és a IV. István moldvai vajda (1517–1527) két-két küldöttjével, akiknek a nevét sajnos nem említi a szöveg.

³¹ C. TÓTH et.al. 2017. 128.

³² C. TÓTH et.al. 2017. 29.

³³ „Nem volt félelem nélkül, ezért nem adtam oda neki Legkeresztényebb Ófelsége levelét”

³⁴ KUBINYI 1986. 79. Ezt alátámasztja Burgonak Gabriel Salamanca osztrák kincstartóhoz írt levele is, amiben arról számol be, hogy Ferdinánd volt követe, vagyis Rincón tárgyalta a budai várnaggyal és az esztergomi érsekkel is, amelyekről Bornemisszától és egy titkos követ útján értesült. LAKATOS 2017. 112.

³⁵ „Bár szavai mind vallásosak voltak, alig várja, hogy Ferdinánd ellen cselekedjen [...] Felemelte karját és ezt mondta: Legkeresztényebb Ófelsége engedelmes káplánja vagyok.”

³⁶ Krzysztof Szydłowiecki kancellár naplója. 220–221.

³⁷ 1522 tavaszán kötötték meg a békét a litvánok és az oroszok. SOLOVIEV 1976. 83.

³⁸ „A fegyverszünet öt évre jött létre, és az érkezésem nem kevés hozzájárulást nyújtott ehhez.”

A lengyel királyi udvarban több tanácskozáson is részt vett, de ezek mellett ünnepeken is jelen volt. Rincón állítása szerint I. Zsigmond hálás volt a francia szövetségért, továbbá a tárgyalások során beszámolt a lengyel királynak V. Károly és Ferdinánd ügynevezett ármanykodásairól.³⁹ Ezek után pedig azt írja, hogy mindent megtett, hogy a Habsburg-Jagelló kapcsolatokat tönkre tegye, ezért a Habsburgok ellen hangolta a lengyeleket. Rincón szerint ez olyan sikeres volt, hogy majdnem háború tört ki a két ország között.⁴⁰ Valószínűleg a követ ebben is túlzott, bár az kétségtelen, hogy a francia-lengyel kapcsolatok szorosabbá váltak a követ látogatását követően. Végül 1523. február másodikán a király biztosította a lengyel szövetségről Rincónt.

A lengyel tárgyalófeleket nyitottnak, szinte már lelkesnek írta le a francia diplomata. I. Zsigmond udvarában tett látogatásáról és személyét övező figyelemről részletesen ír, viszont valószínűsíthetjük, hogy a lengyel király sokkal kevésbé volt elragadtatva Rincón érkezésétől. Miután a követ előadta a francia király szándékát, I. Zsigmond azt mondta, hogy össze kell hívnia a tanácsát a feleletadása előtt, ám ez vélhetően pusztán időhúzási szándék volt. Ebből az aspektusból nézve már sokkal csekélyebb eredményeket ért el Rincón, mint ahogy azokat leírta. Rincón azonban kis idő elteltével visszatért a Lengyel Királyságba egy újabb tárgyalásra (1523–1524), ami azt bizonyítja, hogy I. Zsigmond jelentős szövetségesnek számított. Ráadásul, ekkor már komolyabban szóba jött egy Jagelló-Valois házasságkötés lehetősége, amely azonban nem valósult meg, de komoly diplomáciai kapcsolatokról árulkodik.⁴¹

Krakkóból Erdélybe, egészen a Havasalföld határáig utazott Rincón, hogy Szapolyai Jánossal is tárgyalásokat folytasson. Az erdélyi vajda és a francia követ találkozása 1523. február közepén lehetett, feltételezhetően Brassó környékén.⁴² Rincón az erdélyi vajdának is megmutatta I. Ferenc levelét, aki ezért cserébe II. Lajos egyik, a követ által tartalmilag nem ismertetett levelét mutatta meg a követnek. A francia király levelében Rincón megbízásának céljai és tényleges elemei állhattak, mint például a török elleni összefogás szándéka és a Habsburgok elleni szövetségzés lehetősége, erről azonban nincs további információnk. A tanácskozás végül eredményesen zárult Rincón szerint, aki azt írja, hogy Szapolyai is hűséget fogadott I. Ferencnek, aminek a híhetősége, csak a követ szavaira alapozva, erősen megkérdőjelezhető. Bár meg kell jegyeznünk, hogy Szapolyai minden bizonnyal potenciális szövetségesnek számított, hiszen a Jagelló-házzal szembeni konfliktusa nyílt titoknak számított, az 1505. évi rákosi végzés következtében őt tekintették a legesélyesebbnek a magyar trónra.⁴³ A lengyel királyéhoz hasonló lehetett Szapolyai János támogatása is, aki hiába háborúzott a törökkel, mivel meg akarta szerezni a magyar trónt, a Habsburg-dinasztia nagyobb ellenségnek számított a szemében. Célja eléréséhez pedig szüksége volt külföldi támogatóra.

Erdélyi látogatása után Rincón visszaindult Budára, viszont Bornemissza János értesítette arról, hogy az országgyűlés miatt sok nemes van a városban,⁴⁴ akik gyanút foghatnának a

³⁹ A Habsburg fivérek ármanykodásai alatt minden bizonnyal a fennálló Habsburg-Valois ellentéteket értette Rincón.

⁴⁰ „és őszintén [szólva], ha nagyobb megbízással jövök, nem kételkednék abban, hogy ebben az órában háború robban ki köztük, mert a tárgyalások megmutatták ennek a lehetőségét”

⁴¹ Krzysztof Szydlowiecki kancellár naplója. 244–245

⁴² C. TÓTH 2012. 1006–1007.

⁴³ KUBINYI 2006. 361.

⁴⁴ „az országgyűlést virágvasárnap akarták kezdeni [1523. március 29.], de áttették Szent György napjára, április 23-ra.”

Habsburg elleni szövetkezéstről. Végül Velence felé vette az útját a követ, aki a levele végén összefoglalta munkájának részleteit Bonnivet admirálisnak, miszerint sok szövetségest talált, akik bármikor készek a Habsburgok ellen szövetkezni. Ezt természetesen fontos mérlegelnünk, ugyanis sok esetben ezek a szövetségek nem valósultak meg, mint például a Jagelló-Valois házassági szerződés esetében is láthattuk azt. Rincón végül maga is biztosította hűségéről I. Ferencet.

A KÖVETJÁRÁS ÉRTÉKELÉSE

Mindent összevetve bizonyos tekintetben Antonio Rincón közép- és kelet-európai követjárása sikeresnek tekinthető, hiszen a Habsburg-házzal szemben két szövetségesre is szert tett: I. Zsigmondra és Szapolyai Jánosra. Igaz, ők nem voltak oly mértékben számottevőek, hogy komolyabb ellenfélként tekinthessen rájuk a Habsburg dinasztia, viszont saját köreik tekintetében, éppen elegendőek voltak arra, hogy zavart okozzanak. Hosszútávon mégis meghatározóak voltak ezek a szövetségek, hiszen a következő év során, 1524-ben Rincón megint a Lengyel Királyságban járt. Továbbá 1527-ben⁴⁵ a Magyar Királyságba is visszatért, ahol már a számára nem ismeretlen Szapolyai János (1526–1540) uralkodott.

Antonio Rincón azzal a céllal érkezett Kelet-Európába, hogy szövetségeket találjon. Beutazta a Magyar és a Lengyel Királyságot, és útja során II. Lajoson kívül minden jelentős magyar és lengyel politikai szereplővel találkozott. Több tárgyalást is folytatott, amelyeket a követjelentésében túlzóan pozitívan értékel, holott a valóság számunkra mást mutat. Ugyanakkor, feltérképezte Franciaország számára a kelet-európai politikát, aminek következtében szövetségesre lelt Zsigmond lengyel király és a későbbi magyar uralkodó, Szapolyai János személyében.⁴⁶

A SZÖVEGKIADÁS⁴⁷

Victor Louis Bourilly olasz nyelvű szövegkiadása és francia nyelvű kommentárja után ez az első alkalom, hogy a szöveg bármilyen formában megjelenik. Az eredeti Rincón által írt kéziratról⁴⁸ Györkös Attila fotómásolatot készített, amelyeknek köszönhetően összehasonlíthattam az eredeti szöveget és a Bourilly-féle szövegkiadást. A fordításomnál Bourilly kiadását követtem, ugyanis szinte teljesen szöveghű a kiadása. Az eredeti textustól való eltéréseket javítottam, illetve a könnyebb olvashatóság érdekében a rövidítéseket feloldottam.

⁴⁵ NEMES 2017. 112.

⁴⁶ Antonio Rincón Mohács után többször is visszatért a Magyar Királyságba, ám ezek a diplomáciai útjai még további kutatásokra várnak.

⁴⁷ A fordítást E. Kovács Péter lektorálta.

⁴⁸ A kéziratot jelenleg a párizsi Archives nationales őrzi, jegyzete: J 964. no. 20.

Illustrissimo monsignor
monsignor mio

Io me recomando tres humilmente a la bona gracia de Vostra Signoria Illustrissima, a la qualle come mio singulár patrone desidero cum tuto il core servír. Dopo che mi parti de San Jerman in la Haya de la Maestà Christianissima et de Vostra Illustrissima Signoria, nó o abuto comodita de scriber, equando alcuna ce fora, pericolosa fuse stata; e ben credo che Vostra Signoria Illustrissima nó sia stata senza admiracione del mio tanto tardár a scribér, sia certo che nó o stato a dormire, anti senpre in longhi et pericolosi viagi, come il presente portador corrier de Lion dira a Vostra Signoria Illustrissima; il qualle vene cum me e fin aquesta ora mai nó mi a abandonato un paso, il qual suplico a Vostra Signoria abia per comandato. Dio Laudato, io són sano et salvo et a fine de tuti nostri cogitationi; e piu breve che potero in questa mia diro quello che in questo viagio me a successo.

Pase il paese de Allemagna, Tirolo et Austria: senpre ebe in mio andár bona ciera dali amici e donde o potuto cum la lingua fece il dovér; pase in Ungaria e il Re e la Regina e la maggior parte de suo consiglio erano in Bohemia, e tuti quelli signori ungari separati luno de laltro, che nó poca fatica e desconzo me fu, che quel gran signor vayvoda de Transilvania a chi io portava litere de la Maestà Christianissima era molto lontano in confini de Turchia cum exercito proprio suo per che era pasado il Danubio un basxa turco con moltitudine de gente e lui lera andato in contra; non me parse andár da lui; pur con animo deliberato che o de servír la Maestà Christianissima me dispuse a cominciar la negociacion e fui atrobar quel conte Bornamisa a Buda, cita testa de quell Regno, che il ditto Bornamisa stava li locotenente de suo Re, parle con lui, e dopo molte altercacioni le dete la litera de la Maestà Christianissima et acetata nó senza

Nevezetes uram!⁵⁰

Mély alázattal ajánlom magamat Nevezetes uram jó kegyelemébe, akit egyedüli támogatómként kívánok teljes szívvel szolgálni. Miután eljöttem Saint-Germain-en-Laye-ból, Legkeresztényibb Őfelségétől⁵¹ és Nevezetes uramtól, nem volt lehetőségem írni és, amikor már lett volna alkalmam, akkor veszélyes volt. Jó hinni abban, hogy Nevezetes uram nem kevés csodálattal viseltetett a sok késői írásomért. Biztos lehet abban, hogy nem aludtam, amíg a hosszú és veszedelmes utamon voltam, mint ahogy azt Nevezetes uramnak is elmondja a Lyon-i levél futár, aki velem jött egészen eddig, és ezen óráig nem hagyott el engem egy lépésre se. Miatta esdeklem Nevezetes uramhoz, mert ajánlom őt kegyeibe. Istennek hála, jó egészségben és biztonságban vagyok és a terveink végén járok, és a lehető legrövidebben mondom el levelemben a sikerhez vezető utamat.

Átutaztam Németországon, Tirolon és Ausztrián. Mindig segítettek az úton barátok és, ahol értették beszédemet, tettem a dolgomat. Megérkeztem Magyarországra. A király,⁵² a királyné⁵³ és az udvartartásuk nagyrésze Csehországban volt. Az összes magyar nemesúr egymástól távol élt, ami nem kevés fáradtságot és kellemetlenséget okozott nekem, ahogy a nagyságos erdélyi vajda⁵⁴ is, akinek a levelet vittem Legkeresztényibb Őfelségétől. Ő nagyon messze, Törökország határainál volt seregével, mert elfoglalt volt egy török basa elleni harccal, aki átkelt a Dunán. Ugyanakkor elszánt lélekkel, amivel Legkeresztényibb Őfelségét szolgálom, elhatároztam, hogy megkezdem a tárgyalásokat és meglátogattam

⁵⁰ Guillaume Gouffier de Bonnavet

⁵¹ Valois I. Ferenc (1515–1547)

⁵² Jagelló II. Lajos (1516–1526)

⁵³ Habsburg Mária

⁵⁴ Szapolyai János (1510–1526)

admiración, in fine resto servitor et aficionato de la Maestà Christianissima parato a far ogni cosa contra la casa de Austria, avendo spalle; me conforto andar al Serenissimo Re de Polonia, che colui era il fundamento senza il qualle nixuno in Ungaria se moveria; e con questo, me parti de lui.

Fui a trobar al arcevescovo de Strigonia, primato de Ungaria che ante era vescovo de Cinque Ecclesie per il qualle etiam portava litere de sua Maestà Christianissima; il qualle trove in una sua tetta; parle larghamente con lui; qualle nó se determino come laltro, forse per esér eclesiastico; pur in sue parole io conosce che la pratica le piaceva; me pregho no desistesse de mio santo proposito e che andasa del Re de Polonia; che lui presto stava a far tute le cosse che bisognarón per suo Re e per il Regno e per la salveza de sua testa; no resto senza paura; in pero, nó li dete la litera de sua Maestà Christianissima per ché cusi me parse che bixognava per a lora per no alterarlo piu.

Cum questo principio, me parti de Ungaria per andár in Polonia, e fui a una cita che se chiama Carcovia, la principal del Regno e. dova la resi dencia del Re de Polonia; ma al presente nó era la, che stava nel suo ducato de Lituania ali confini de Moscovia che el Mosco tratava tregue cum lui. Trove li in Carcovia un signor palatino locotenente del Re suo, gran segnor, e bon servitor de suo Re, favorito suo, creato cum lui de adolescencia, il qualle se a mostrato tanto servitor e aficionato de la Maestà Christianissima che nó se potria dir piu;

Bornemissza gróft⁵⁵ Budán, ennek a királyságnak a fővárosában. Az említett Bornemissza, a király helytartója. Beszéltem vele, majd később, sok beszélgetés után adtam át neki Legkeresztényibb Őfelsége levelét, amit nem kevés csodálat nélkül vett át. Végezetül hű szolgálója és tisztelője maradt Legkeresztényibb Őfelségének. Felkészült mindent megtenni az Ausztriai-ház ellen, amíg támogatást kap. Arra bátorít engem, hogy menjek el a lengyel királyhoz,⁵⁶ aki mindennek az alapja volt és, aki nélkül semmit se lehetett volna előremozdítani Magyarországon. És ezzel elhagytam őt.

Megkerestem az esztergomi érseket,⁵⁷ a magyar egyház fejét, aki korábban Pécs püspöke volt, s akinek Legkeresztényibb Őfelsége levelét is elvittem. A saját házában találtam rá és hosszasan beszélgettem vele, de nem határozott el olyat, mint a másik [Bornemissza], biztos azért, mert egyházi személy. Azonban a szavaiból megértettem, hogy az eljárás tetszik neki. De kéri, hogy ne hagyjak fel a szent szándékkal és, hogy menjek el a lengyel királyhoz. Ami őt illeti, kész mindent megtenni, ami szükséges a király, a királyság és saját magának megmeneküléséért. Nem volt félelem nélkül, ezért nem adtam oda neki Legkeresztényibb Őfelsége levelét, bocsásson meg ezért, de nekem úgy tűnt, hogy nem szükséges őt jobban haragra lobbantani.

Ezen oknál fogva elhagytam Magyarországot, hogy Lengyelországba menjek. Volt egy város, amit Krakkónak hívnak, és ami a királyság központja és Lengyelország királyának a rezidenciája. De ekkor nem tartózkodott ott, mert a litvániai hercegségében volt, Moszkóvia határainál, hogy megvitassa a fegyverszünetet a moszkóvaiakkal. Találkoztam

⁵⁵ Bornemissza János

⁵⁶ Jagelló I. (Öreg) Zsigmond (1506–1548)

⁵⁷ Szatmári György

che come sepe che io era homo de la Maestà Christianissima me fece grandissimo honór, me dete cavalli, me dete un gentilohomo suo che me aconpagnase et servese fin a dove trovase il Re, et cusi me parti verso setentrion et camine XXIII iorni a la tramontana dove sono intensissime figidita (*sic*).

Arrive a Vilna, cita de Lituania dove il Re stava, e gia il ditto Signoria palatino avea scritto de mia venuta a monsignor le vescovo de Posnonia gran signor in spiritual e che tuto governa. Ante che arrivase me mandaron in contra un gentilohomo con asai bona compagnia. La vigilia de natalle parle a questo ditto Signoria Vescovo e mostro gran piacer de mia venuta e molto se mostro etiam servitor de la Maestà Christianissima, oferendo se molto caldamente. Di de natale fui invitato de questo Signoria Vescovo, dove no mancarono cirimonie e demostracioni amorevoli; il qual me dise che, dopo le vespere, il Re suo me volea audire; fate le vespere, il Re mando per me un gran principal homo con gran compagnia e a suo modo ben e ricamente in ordine; intre in la sala dove il Re stava bene aconpagnato; como arrive, fece doi pasi e me dete la mano, puo se ando verso sua camara e me meno seco, e tuti quelli baroni fece restar fora, salvo quel ditto Signoria Vescovo; fermata la camara, le dete la litera del Christianissimo Re nostro Signor, laqual dete al ditto Vescovo, e letta, me disse che dicese tuto quello avea in comission; al qualle dixi in questa forma:

„Il christianissimo y potentissimo Re de Franza e ducha de Millan, Signor de Genova, signor mio graciosissimo, manda per me a

Krakkóban egy palotagróffal,⁵⁸ a király helytartójával, nagyúrral, a király hű szolgájával, a kegyeltjével, akivel ifjú kortól együtt nevelkedett, aki sokszor tett tanúságot szolgálattáról és rajongásáról Legkeresztényibb Őfelsége iránt, s akiről többet nem mondhatok. Ahogy megtudta, hogy Legkeresztényibb Őfelsége embere vagyok, a legnagyobb tiszteletet tanúsította felém. Adott nekem lovakat és egy nemesembert a sajátjai közül, aki elkísért és szolgált engem egészen addig, amíg találkoztam a királlyal. Huszonhárom napig gyalogoltam észak felé, ahol rendkívüli hideg van.

Vilnába⁵⁹ érkeztem, Litvánia városába, ahol a király tartózkodott. A már említett palotagróf írt a jövetelemről Poznań püspökének,⁶⁰ aki mindent kormányoz. Mielőtt megérkeztem, díszes társaságban egy nemesembert küldtek elém. Szenteste beszéltem az említett püspökkel, örvendett az érkezésemnek és ő is kiváló szolgálója Legkeresztényibb Őfelségének, s élénken ajánlja magát. Karácsony napján meghívott ez a püspök magához, ahol nem volt hiány az ünnepségből és a szeretetreméltó rendezvényekből. Azt mondta, hogy a vecsernye után a király meg akar hallgatni. A vecsernye után a király nagykísérettel értem küldetett egy nemes urat. A szokásaikhoz híven gazdag kompánia közepette beléptem a szobába, ahol társasággal körülvéve állt a király. Ahogy beléptem, két lépést tett felém és nekem nyújtotta a kezét. Később a szobájába ment, ahová magával vitt. Az összes báró kint maradt, kivéve a már említett püspököt. A bezárt szobában átadtam neki Legkeresztényibb Őfelsége levelét, amit átadott az említett püspöknek. Ő elolvasta és mondta, hogy mondjak el mindent a megbízatásomról, amiről ebben a formában beszéltem:

⁵⁸ Krzysztof Szydłowiecki.

⁵⁹ Ma: Vilnius, Litvánia fővárosa.

⁶⁰ Piotr Tomicki

Vostra Serenita faternalli et amicabilli saluti, et amicabilli saluti, e dice che lui come una de le principal teste de la christianita dolendose del periculo in che la respublica christiana sta e maxime il Regno de Ungaria, nó a posuto star senza procurar e pensar sopra il remedio; e per tal causa, su Maestà Christianissima me a mandato da Vostra Serenita come homo bene informato de queste coze per pregar et exortar la Serenita Vostra roglia pigliar cura e fatica a remediar quel Re et Regno de Ungaria, purché a nixun toca piu che a Vostra Serenita per eser suo barba e vicino et in eta di simille cose governar, etiam per avisar le machinacioni et fraudi che li doi fratelli cio e Carolo e Fernando tratan et ordinan de fár; de che a Vostra Serenita nó solo vergogna ma dano evidente et anichilacioni de vostro stato et regno, de che la Maestà Christianissima no poco despiascer averia”; e qui io li declare de molti periculi che de parte de alcuni sui potenti vicini se le recrecián cio per Alemani et Pruteni et altri, che facili fu a creder perche erano verita, mostrandole la amicia con questoro eser le danosa.

Apriso li disse: Sua Maestà Christianissima me comando che parlase alcuni Signori de Ungaria e li confortase de sua parte voleseno in tuto aderir a la Serenita Vostra, il che facendo salvariano suo re e regno e fariano cosa grata a su Maestà Christianissima e salvariano sue proprie teste, lequali don Fernando vol perdér; liqualli o travati voluntarosi de far ogni cosa possibile, de sorte che no manea che la volunta e decreto de Vostra Serenita la qualle esendo

„A legkeresztényibb és leghatalmasabb francia király, Milánó hercege, Genova ura, legkegyelmesebb uram küldött engem Öfö-méltóságához testvéri és baráti üdvözlétével, hogy elmondjam, hogy Ő, mint a kereszténység feje sajnálkozik a veszély miatt, ami a keresztény respublicát és főként a Magyar Királyságot fenyegeti. Nem maradhatott tétlenül, emiatt gondolkodott a megoldáson. Ezen okból Legkeresztényibb Öfelsége engem küldött Nagyrabecsült Uramhoz, mint jól informált emberhez, hogy imádkozásra buzdítsa Nagyrabecsült Uramat [a lengyel királyt], s hogy figyelemre intse és, hogy törődjön a magyar király és a királyság megmentésével. Mert semmi sem érinti meg jobban Nagyrabecsült Uramat, mivel a nagybátyja és a szomszédja neki [II. Lajosnak], és hasonló helyzetben kormányoz. [A francia király] figyelmezteti azokra az ármánykodásokra és csalásokra, amiket a két testvér, vagyis Károly⁶¹ és Ferdinánd⁶² beszélnek meg és rendelnek el. Ezek miatt Öfelsége [a francia király] nem csak szégyenkezik, de számára nyilvánvaló az önk államanak és királyságának megsemmisülése, amiből Öfelségének [a francia királynak] nem kis kellemtelensége lenne.” És itt beszéltem nekik az összes veszélyről, amelyeket néhány hatalmas szomszéd, a németek, a poroszok és mások okozhatnak. Ezeknek könnyen hitelt adott, mert igazak voltak. Majd megmutattam nekik, hogy a velük [Habsburgokkal] való barátság hátrányos lenne.

Később ezt mondtam nekik: „Legkeresztényibb Öfelsége megparancsolta nekem, hogy beszéljek néhány magyarországi úrral és, hogy buzdítsam őket arra, hogy mindenben engedelmeskedjenek Öfelségének, ugyanis ezzel megmentenék a királyt és a királyságukat. Ezáltal Legkeresztényibb Öfelségével szemben is jót cselekednének, és megmentenék a

⁶¹ V. Károly (1516/1519–1556)

⁶² Habrburg Ferdinánd

bona a obiar tanto scandalo e tirania e danno de la Christianita, il Christianissimo y Sacratissimo re mio dice che non e per mancar a la Serenita Vostra de honesto favor e subsidio come quello che le cose honeste et magnanime le piasceno; il qualle trovando in Vostra Serenita quella deliberacione e volunta che se conviene verso sua Maestà Christianissima, Sua Maestà Christianissima volle tignir Vostra Serenita per fratello e vero amico e come o ditto nó e per mancar in cose che a tan alto et tan Christianissimo re come come lui e rechieden.

Aprés li disse: „La Maestà Christianissima fa intender a Vostra Serenita lui no eser causa de la guerra che al presente se fa entre sua Maestà Christianissima y catholico et anglico Re, ma lór eser stati li qualli tuti doi ano roto e defraudato le lor parole e sacramenti senza rispetto de Dio ne del mondo, che sua Maestà Christianissima spera in Dio presto far li pentir et doler de suo error.” E questo me a parso dire perche sepe come loro aveano scritto a questo re scusando se e dicendo che la Maestà Christianissima era la causa de questa guerra, che a nixun acordo volea vignir e che lui era che i faceva vignir il Turco; e si, la come in Aleggmana, dove questa nova era sparsa, io la o fatto con verita smentive.

Finito che io ebe de parlar, chiamo a se quel ditto Vescovo, e parlo un poco cum lui, e po il ditto Signoria Vescovo me respose in questa forma: „La sacra regia Maestà a inteso quanto avite detto de parte de la Maestà Christianissima consaguineo e fratello suo honorammo, al qual fa infinite grazie dela cura che piglia su

fejüket, amit Ferdinánd el akar veszejteni. Amit gyönyörűségnek találtam az az, hogy képesek mindent megtenni, ami lehetséges. Csak Őfelsége rendelete és akarata hiányzik, amelyekkel elkerülhetik a sok szörnyűséget, zsarnokságot és kárt a kereszténységben. A legkeresztényibb és legszentebb királyom azt mondta, hogy nem fog Őfelsége [a lengyel király] hiányt szenvedni sem őszinte jóindulatban és támogatásban, mint a nagylelkű és őszinte dolgokban sem, amiket óhajt. Amint Őfelsége meghozza azt a döntést, aminek segítségével Legkeresztényibb Őfelsége is egyetért. Legkeresztényibb Őfelsége testvérre és igaz barátta akarja fogadni Őfelségét [a lengyel királyt] és, mint mondtam, nem fog hiányt szenvedni azokban a dolgokban, amelyeket az oly hatalmas és oly keresztényi királytól elvárhat.”

Aztán mondtam nekik: „Legkeresztényibb Őfelsége rávilágít arra, hogy nem Őfelsége az oka a háborúnak, ami jelenleg Legkeresztényibb Őfelsége, a katolikus és az angol király közt dúl.⁶³ Az utóbbi kettő voltak azok, akik meghazudtolták és megszegték szavaikat és esküjüket, nem tisztelvén sem Istent, sem a világot. Legkeresztényibb Őfelsége azt reméli, hogy Isten hamarosan megbánásra fogja őket készíteni és megbünteti őket a tévedésükért.” És úgy vélem, igazat mondtam, mert ők azt mondták a királynak, bocsásson meg ezért, de azt mondták, hogy Legkeresztényibb Őfelsége volt ennek a háborúnak az oka, amiért nem akart betartani egyetlen megegyezést sem és behívta a törököt. És igen, ahogy a németeknél is, ahol ez a hír⁶⁴ szétterjedt, megcáfoltam.

Amikor befejeztem a beszédet, odahívtam a már említett püspököt, és beszéltem vele egy kicsit és így válaszolt nekem a mondott

⁶³ VI. Itáliai háború, amely 1521 és 1526 közt dúlt I. Ferenc, V. Károly és VIII. Henrik között.

⁶⁴ A korban az a hír járta, hogy I. Ferenc volt a török támadások okozója, ám erre nincs semmilyen bizonyíték se.

Maestà Christianissima de sue cose, dice che e molto alegro de vostra venuta per eser mandato de sua Maestà Christianissima, a chi lui a in piu honor che a nixun altro imperatòr ne re del mondo; dice che siate il ben venuto e che, come queste cose siàn de pensar sopra, vole pigliar suo consiglio, e dara orden come siate presto speditto, et dice che in questo mezo tempo faciate bona ciera, che fate conto che site in reono de sua Maestà Christianissima. E cusì me parti per mi alogiamento, dove già era un gentilomo dela casa del re cum diece servitori, il qualle me provedeva largamente de tuto il necesario.

Tratando in sue tregue se concluderón per cinco ani, e mia vignuta nó fu picula causa; licencio li inbasatori moscuiti li qualli erano cum seycenti cavalli ; licencio etiam il inbasator del Tartaro rrefirmata la pace perpetua; e a gran presa senza parar un giorno, vene a Carcovia, dove in la via me furono fate diverse demostracioni de amore.

Arrivati a Carcovia erano vignuti diversi inbasiatori: un nuncio del papa, doy de re d'Ungaria, dui de Fernando, doy del vayvoda de Molda via, ben aconpagnati; questi signori sapraditi Vescovo de Posnonia et Palatino Carcoviense tanto se mostravan servitori de la Maestà Christianissima che nisuno era tanto honorato come mi, facendo me visitationi publici et secrete, feste et bancheti, e tuto quello che a honorar uno convene, senpre a la Maestà Christianissima oferendose; questi dui sono quelli che governani il tuto e pono quel che voleno consue re emeritamente, certo sono homini che valeno.

püspök: „A szent királyi Őfelsége megértette, amit elfogultan, a Legkeresztényibb Őfelsége, az ő tisztelt rokona és bátyja nevében mondott és, akinek végtelen tiszteletet ad, amiért dolgoit a Legkeresztényibb Őfelsége gondjaiba vette. Azt mondja, hogy örül annak, amiért elküldte önt a Legkeresztényibb Őfelsége, akinek nagyobb tisztelete van, mint bármely más császárnak vagy királynak a világon. Azt mondja, hogy szívesen látják önt és mivel ezek a dolgok gondolkodást igényelnek, össze akarja hívni tanácsát, amilyen hamar csak lehet. És azt mondja, hogy mindeközben, Legkeresztényibb Őfelségének jó hírt fog az hozni, hogy ön [Rincón] a királyságban van.” És elmentem a szállásomra, ahol már egy, a királyi házból való, úr várt tíz szolgálával, hogy minden szükségét biztosítsanak nekem.

A fegyverszünet öt évre jött létre, és az érkezésem nem kevés hozzájárulást nyújtott ehhez. [I. Zsigmond] Elbocsátotta a moszkovita követeket, akiknek hatszáz lovuk volt és elbocsátotta a tatár követeket is, miután aláírták újra az örök békét.⁶⁵ És nagy sietségben, anélkül, hogy egy napot is elvesztenék, elmentem Krakkóba, ahol az utamon már voltam egyszer, hogy több szeretetért [szövetségért] protezsáljak.

Megérkeztem Krakkóba, ahova már megérkeztek a követek: a pápa egyik nunciusa, kettő a magyar királytól, kettő Ferdinándtól, kettő a moldvai vajdától, mondhatom szép kísérettel. Ezek a megnevezett urak, Poznań püspöke és Krakkó palotagrófja Legkeresztényibb Őfelségének szolgálóinak mutatkoztak olyannyira, hogy még senki sem volt ilyen tisztelettudó velem. Nyilvános és titkos látogatásokat tettem, részt vettem ünnepeken és bankettekben, és mindenben, amin egy követ tiszteletét teheti. [A jelenlévők] Mindig felajánlják [szolgálatukat] Legkeresztényibb

⁶⁵ A Lengyel Királyságot Keletről a moszkoviták és a tatárok is fenyegették, de 1523-ban mindkettővel békét kötött I. Zsigmond.

Quatro giorni dopo che fuimo arrivati a Carcovia, il re mando per me cum grande honor; il qualle trove in sua camera solo cum questi doi signori sopra ditti; e me fece grande accoglienza, e dise me che me avea fatto chiamar per intender si avea alcuna altra comision de sua Maestà Christianissima, che si lavea dicese liberamente. Al qual io risposi no aver altra comision che quella che avea ditto, che sua Serenita se resolvese e me mandase dar risposta; che ben intese allora che averia voluto piu stretta pratica, io sequitai che asai era che sua Maestà Christianissima a nulo interesse mosso motu proprio avea oferto suo favore et susidio al remedio de quelli regni, che sua Maestà Christianissima non a costume de laxar in periculo sui boni amici intre le qualli reputa la Serenita Vostra. Molte cose se parlarono quel di e in tuto il re se mostrava obsequentissimo a la Maestà Christianissima; voltarono il parlare sopra il vayvoda de Transilvania, dicendo che in le cose de Ungaria questo e gran parte; demandarono me se io volea andar de lui, io respose che si mi andata juvava che volintier il faria, e per quel dio me parti senza altra resolucione.

Li inbasatori de Fernando lavoravano e se desperavan perche ogni di trovavan il Re piu freddo de sua parte; io no cesava de tratar cum quelli doi predetti signori e far il possibile per guastar la amicitia intre la case de Austria e quesio Re; e veramente si piu larga comision portava, nó dubito che la guerra a questa ora fura rota intre loro, perche li andamenti tali conieture mostravano.

Ófelségének. Ez a két ember [Poznań püspöke és Krakkó palotagrófja] irányít mindent, hogy a király azt tegye, amit természetesen az emberek is akarnak.

Négy nappal Krakkóba érkezésünk után, a király nagy tisztelettel elküldetett értem. Őt a szobájában találtam egyedül az említett két úrral. Nagy fogadtatásban volt részem. Azt mondta, hogy ezért hívott, hogy megtudja, van-e Legkeresztényebb Ófelségének más megbízása számomra, és ha van, akkor szívesen szabadon. Azt válaszoltam, hogy nincs más megbízásom, mint amit Ófelségének már mondtam. Választ küldött nekem, miszerint megértette, hogy szorosabb kapcsolatot akarunk. Követtem az ígértet, amit Legkeresztényebb Ófelségének tettem, anélkül, hogy bármiféle különös érdeklődést érintettem volna. Felajánlottam [Ófelsége] jóindulatát és állami támogatását orvosságként ezeknek az országoknak, miszerint Legkeresztényebb Ófelségének nem szokása veszélyben hagyni jó barátait, melyek közt véltem Ófelségét [a lengyel királyt] is. Sok dolgról beszélünk azon a napon és a király mindenben engedelmességet tanúsított Legkeresztényebb Ófelsége felé. A beszélgetést az erdélyi vajdára tereltem, mondván, hogy magyarországi dolgokban nagy szerepe van. Megkérdezték tőlem, hogy el akarok-e menni tőlük, és azt válaszoltam, hogyha menetelem számukra elfogadható, akkor megtenném. És arra a napra más határozat nélkül elvonultam.

Ferdinánd követei munkálkodtak, de kétségbe estek, mert egyre ridegebbnek találták a királyt [I. (Öreg) Zsigmondot] a maga részéről. Nem hagytam fel a próbálkozással enél az említett két úrnál és minden lehetségest megtettem, hogy tönkretegyem a barátságot az Osztrák-ház és a király [I. Zsigmond] között. És őszintén [szólva], ha nagyobb megbízással jövök, nem kételkednék abban, hogy ebben az órában háború robban ki köztük,

Secondo di di febraro, il re iterum mando per me cum gran compagna; arribato a sua camaro, li trobe come laltra volta solo, exceto quelli doi preditti, come intre, il re con senbiente alegro me dise averse gia reso soluto e fatto me chiamar per far me dar la risposta, e comando al ditto Signoria Vescovo che parlase il qual cum parole asai acomodate comincio che la sustancia e talle:

„La sacra e regia Maestà del re nostro signor, avendo risguardo a la grandezza de la Maestà Christianissima et a quella inata bonta che a mostrato verso lui tuto ben considerato, sua Serenita se a resoluto in questa forma.

Fa infinite grazie a sua Maestà Christianissima de la cura che no solo al ben general de la Christianita, ma in particularita del Re de Ungaria e regni sui, e de la humanita et amor che sua Maestà Christianissima mostra aver con sua Serenita; etiam li fa grazie per li avisi dati da parte de quella li qualli ben cognosce che tuti resultano in beneficio et honor de sua Serenita; e lui, no ingrato a tanta dimostracione, dice, benche finqui sua Serenita abia abuto animo de far piacer a sua Maestà Christianissima, adesso con tuta deliberatione et voluntà parato far tuto quello che sia in beneficio, in honor, in piacer de sua Maestà Christianissima, oferendo la persona, il regno, con tuta sua potencia; e sua Serenita in fine no e per mancar come vero amico et fratello, e de questo podite far certa sua Maestà Christianissima.

Apreso etiam li da grazie per parte del Seritorissimo Re Ludovico nepote suo Carnio, del qualle sua Serenita a tenuto senpre singular cura e de soi regni, ma che adesso esendo avixato per pieta de sua Maestà Christianissima

mert a tárgyalások megmutatták ennek a lehetőségét.

Február második napján a király ismét egy nagy társasággal küldetett értem. A saját szobájába érkezünk, amit úgy találtam, mint máskor, kivéve a két említett [urat]. Ahogy beléptem, a király vidám arccal mondta nekem, hogy elszánta magát és azért hívott, hogy átadja a választ. Elrendelte az említett püspöknek, hogy kezdjen el beszélni a megfelelő szavakkal, melyeknek a lényege itt található:

„A szent és legkeresztényebb királyunk, a mi urunk, tekintettel volt a hatalmas Legkeresztényebb Őfelségére és a veleszületett jóságra, amit mutatott felé. Mindent jól átgondolt, így Őfelségének ebben a formában van megoldása.

Végtelen köszönet illeti Legkeresztényebb Őfelségét a gondoskodásért, ami nem csak általános a kereszténységre, de különösen vonatkozik a Magyar Királyságra és a saját királyságomra [Lengyelország]. És [köszönet] az emberségességért és szeretetért, amivel Legkeresztényebb Őfelsége tanúbizonyságot tett Őfelségének. És köszönet neki, amiért tájékoztat mindenről, amit jól ismer, hogy minden eredmény Őfelsége [I. Zsigmond] előnyére és becsületére váljék. Nem hálátlan a sok megnyilvánulásért és beszédért, bár Őfelsége eddig is lelken viselte Legkeresztényebb Őfelsége óhaját, most minden döntéssel és segítséggel elhárított mindent, amit javára, becsületére és tetszésére Legkeresztényebb Őfelségének felajánl, az embert, az országot minden hatalmával. És végezetül biztos lehet Őfelsége abban, hogy nem fog hiányt szenvedni Őfelsége igaz barátságából és fivérségéből.

Aztán köszönetet mond neki Őfelsége, Lajos király részéről, a kedves unokaöccséről, akire Őfelsége mindig is különös figyelemmel volt, ahogy királyságára is. De most már figyelmeztették Legkeresztényebb Őfelségét a könyörületre

de li andamenti de Fernando enemigo piu presto che amico, con piu vigilancia atendera a interromper et obiar che no posano aver loco sue cogitacioni che facile sera contrastar li maxime assistendo la volunta et favor de sua Maestà Christianissima.

Apriso sua Serenita dice che ben conosce il vero amor che sua Maestà Christianissima le porta, puoche no lasa de sollicitar etiam li grandi de Ungaria senza liquali no poteria vignir in effetto questo negotiacione, che ancora sua Serenita li sollicitara acio tuto vegna in quel fin che sua Maestà Christianissima desidera et vole, et si voi volite andar al vayvoda o ad altro in Ungaria sua Serenita dice che nmandara cum voi un suo nuntio acio quelli signori sapian la volunta de sua Serenita eser cum quella dela Maestà Christianissima, per li quali dara sue litere.

Apriso dice che a abuto gran piacer intender sua Maestà Christianissima nó eser causa de la guerra che adeso se fa intre sua Maestà Christianissima e Carolo e Anglico Re, che de altra forma le aveano scritto loro; sua Serenita dice che nó puo se no despiacerle per eser in discordia tan potenti principi in tempo che tanta necesita era de unione contra tan poderoso enemico come e il Turco che lano pasato conquistato Belgrado e questo a conquistata Rrodi, principali doi porte de la Christianita; come si voglia sua Serenita ridice che in tuto quello sia possibile e per aderir e sequir la Maestà Christianissima a la qualle se offerre et hutniliter recomenda; e sua Serenita scrive a sua Maestà Christianissima remetendose a voi.” Io le rendete gracie de parte de la Maestà Christianissima il meglio che sepe, e cusì me parti per me alogiamento.

a folyamattal kapcsolatban. Ferdinándról meg annyit, hogy inkább az ellensége, mintsem a barátja, nagyobb éberséget fog igényelni az, hogy megállítsa és megsemmisítse. Hogy terveinek ne legyen helye, ezzel szemben könnyű lesz, mivel maradéktalanul megvan a segítség és szíveség Legkeresztényebb Őfelsége részéről.

Aztán Őfelsége mondta, hogy jól ismeri az igaz barátságot, amit Legkeresztényebb Őfelsége adott neki. Mivel nem hagy fel a magyarországi ügyek felkutatásával, ami nélkül ez a tárgyalás nem sikerülhetett volna. Ahogy még Őfelsége kérte tőlük, hogy minden menjen úgy végül, hogy Legkeresztényebb Őfelsége vágyja és akarja. És, ha el akartok menni a vajdához, vagy másokhoz Magyarországon, Őfelsége azt mondja, hogy küld veletek egyet a saját nunciusai közül, mert ezek az urak ismerik Őfelsége akaratát, és egyetért Legkeresztényebb Őfelségével, és hogy odaadják neki a levelét.

Aztán mondta, hogy nagy örömmel hallotta, hogy Legkeresztényebb Őfelsége nem oka a háborúnak, ami most dúl Legkeresztényebb Őfelsége, Károly és az angol király közt, aminek valódi formájáról már írtak nekik. Őfelsége mondta, hogy nem tudja kifejezni nemtetszését, amiért a viszályban sok hatalmas herceg részt vesz. Ebben az időben szükséges az egyesülés, az erőteljes ellenséggel szemben, mint például a Török Birodalom, ami múlt évben meghódította Nándorfehérvárt⁶⁶ és Rodoszt,⁶⁷ a két legfontosabb pontját a kereszténységnek. Amit Őfelsége újfent mondani akar az az, hogy mindezekben lehetséges csatlakozni és követni Legkeresztényebb Őfelségét. Őfelsége felajánlja, alázatosan javasolja és írja Legkeresztényebb Őfelségének, veled megüzelve” A lehető legnagyobb hálát

⁶⁶ Nándorfehérvár 1521. augusztus 29-én esett el.

⁶⁷ Rodosz városát 1522. december 22-én foglalták el a törökök.

Laltro giorno, questi doi signori Episcopo et Palatino veneno a mio alo giamento venendo de la mesa, dove molte cose tratamo; concludemo che io andase al vayvoda; concludese mo che il Re de Polonia mandase in Bohemia un inbasador de conto e li sedese per levar li Bohemi de la devo tione de la casa de Austria per ronper si alcuna negociacione li venese; concludese mo che tratarian cum li inbasadori de Ungaria il necesario. A la fine me pregaron tuti doi volese recomandarli in la bona gracia de sua Maestà Christianissima. Certo a soi andamenti ben se vede che sono piu caldi che noi a questa negotiatione.

Io me parti per andar al Vayvoda de Transilvania, pase Ungaria e tuta Transilvania, fui al confin de Valaquia, dove stava questo signor vayvoda con gran exercito che si no lo avesse visto nó lo averia creduto mai. Fui da lui ben visto e carezato, et aceto la litera de la Maestà Christianissima vuluntier el mostro me una altra litera de su re Luise. Io le disete le cose che me parseno conveniente a comoverle, come fece a lora nixuna reposta, me dete seno che rengraziava la Maestà Christianissima. Stuve sete giorni cum lui ben trattato; al fin me disse che volea responder, e disse lo facio infinite grazie a Sua Maestà Christianissima de la humanita et clemenciá sua usata verso de me, e Dio voglia che me de gracia anti che mora servir a sua Maestà Christianissima come tegno il desi derio; che sia certa suo Maestà Christianissima che in eternum fi sere servitor. Ben so e nó e cosa nova per me che la casa de Austria me vorria deffar se podese a torto et io certo de questo volintier faria ogni cosa contra esa, ma esendo io solo no poteria inovar ne cominciar alcuna cosa, che si comenzase nó avendo altre spalle me perderia, per che li inimici sono a preso e potenti

tanúsítottam felé Legkeresztényibb Őfelsége nevében, és elmentem a szállásomra.

Másnap, ez a két úr, a püspök és a palotagróf eljöttek a szállásomra az [tárgyaló] asztaltól, ahol sok dolgot próbálnak [elérni]; köztük azt, hogy elmehessenek a vajdához, ahogy azt is, hogy Lengyelország királya küldessen egy fontos követet Csehországba és ott megfékezze a cseh előkelők Osztrák-házhoz való ragaszkodását, és hogy megszakítsanak bármilyen tárgyalást, ami folyik, ahogy megpróbálják a magyar követekkel is, ha szükséges. Végül mindketten kérték, hogy ajánljam őket Legkeresztényibb Őfelsége kegyébe. Természetesen a lépéseiket jobb, ha figyeljük, amik sokkal forróbbak a mieinknél, ebben a tárgyalásban.

Elhagytam [Krakkót], hogy az erdélyi vajdához menjek. Átutaztam Magyarországon és teljes Erdélyen. Havasalföld határán voltam, ahol ez a vajda is ott volt olyan nagy sereggel, amit ha nem láttam volna, akkor el sem hiszem. Jó ellátásban és gondoskodásban részesített, és örömmel fogadta Legkeresztényibb Őfelsége levelét, és mutatott egy másik levelet a királytól, Lajostól. Elmondtam neki mindent, amit hasznosnak gondoltam. Mivel akkor nem volt adott választ, így csak a köszönetét adta át Legkeresztényibb Őfelségének. Hét napot töltöttem vele, jó ellátásban részesültem, végül közölte, hogy van válasza és ezt mondta: „Végtelenül hálás vagyok Legkeresztényibb Őfelségének az emberségességért és kegyelmességért, amit felém mutatott, és Isten akarja, hogy kegyelemmel szolgáljam Legkeresztényibb Őfelségét. Hogy megerősítem óhaját, abban biztos lehet Legkeresztényibb Őfelsége, hogy örökké fogom őt szolgálni. Jól tudom, és nem új dolog, hogy az Osztrák-ház, ha tud, tönkre akar tenni engem.”⁶⁸ Ez ellen készségesen mindent megteszek. De egyedül

⁶⁸ Utalás lehet arra, hogy házassági terve Jagelló Annával meghiúsult, mert 1505-ben Habsburg Ferdinánddal jegyeztették el őt.

e sua Maestà longe e ancora no me dite altro de parte sua Maestà Christianissima, se no che no mancara. Per tanto io me parto a Buda per far far una con gregacione o dieta, li intendero como stan disposti li altri signori, etiam vedero quel che poso far.

Voi fate intender a la Maestà Christianissima che io son suo servitor fin a la morte, e che potendo non son per mancar a sua Maestà e che son per far quello che il Serenissimo Re de Polonia fara, servando senpre lo honor mio.” In quele sete giorni licencio la gente se non quelli che doveano restar a li confini, ali qualli dete dui pague; lui se parti cum centicavalli ligieri e poco tren a piu andar, e drieto a lui sequivan ducenti homini darne bohemi e ducenti scopetieri.

Fui iterum atrobar larcevescovo de Strigonia al qualle dete la litera de la Maestà Christianissima, encora una del re de Polonia et ben che sue parole són tute religiose, desideroso de far facende contra Fernando perche se teme litera de la Maestà Christianissima, pose sopra sua testa e dise: „a lo son obidiente capellano de sua Maestà Christianissima questo prete e potentissimo de denari et de genti ben che non tanto come il vayvoda, che dicen che a la qua[rte parte] del regno de Ungaria de patrimonio, senza li tenuti et officii.

Bormamisa me mando un meso, che per niente non dovese vignir a Buda, per che gia li altri signori se congregavan a la dieta e se suspetava de me benche ancora nisun sapea la pratica seno li tre sopraditi, per che esendi li molti Allemani nó me intrevenese alcun dano; che me dovea vignir a Venetia e dar aviso a la Maestà Christianissima, etiam al re de

nem tudok semmilyen dolgot se vállalni, ahogy elkezdni se más támogatása nélkül, mert az ellenségek gyorsak és hatalmasak. Legkeresztényibb Őfelsége távol van, és még mindig nem mond mást Legkeresztényibb Őfelsége, csak azt, hogy nem fogok a támogatásban hiányt szenvedni. Most elmegyek Budára, hogy gyűlést vagy országgyűlést⁶⁹ tartsunk. A többi úr hajlandóságáról értesíteni fogom önt és meglátom, hogy mit tehetek.

Legkeresztényibb Őfelségének meg kell értenie, hogy halálomig az ő szolgálója vagyok, és hogyha lehet, nem fogok hiányozni Legkeresztényibb Őfelsége mellől. Mindent megteszek, amit Őfelsége, Lengyelország királya tesz, hűségemmel szolgálom őt [is].” Ebben a hét napban elbocsátotta az embereit, hanem azoknak, akiknek a határnál kellett maradniuk, két fizetést adott. Ő pedig száz könnyűlovassal és kevés málhával elutazott, hogy gyorsabban haladjon. Kétszáz cseh katona és kétszáz lövész követte.

Később talákoztam az esztergomi érsekkel, akinek átadtam Legkeresztényibb Őfelsége levelét meg még egyet a lengyel királytól. Bár szavai mind vallásosak voltak, alig várja, hogy Ferdinánd ellen cselekedjen, mert féli Legkeresztényibb Őfelsége levelét. Felemelte karját és ezt mondta: „Legkeresztényibb Őfelsége engedelmes káplánja vagyok.” Ez a pap pénzben és hívekben is hatalmas, bár nem annyira, mint a vajda, akinek állítólag a Magyar Királyság negyed része örökös jogon a tulajdona, nem számítva birtokjövödelmeit és hivatalait.

Bornemissza küldött hozzám egy követet azzal a kéréssel, hogy semmiképp se menjek Budára, mert még ott vannak az urak, akik az országgyűlésre gyűltek össze és gyanút foghatnak személyem felől. Jobb, ha még senki sem tud a praktikáról, kivéve a három fentebb említett személyt. Sok német van ugyanis, és

⁶⁹ 1521. évi budai országgyűlés.

Polonia et aloro scriber quello che doveano far; e cusi parse el dicto archevescovo, e cusi me parti. La dieta dovea cominciar dominica in passione; pur la dila taron al di de Sant Jorgio XXIII de abrille. Jo son gionto qui a Venetia sano et salvo et nó stanco de servir sua Maestà Christianissima.

Io o voluto dar a Vostro Signoria Illustrissima intera noticia del tuto, o de la magior parte de quel che o fato in questa mia vignuta, acio sapia come le cose vano e faza quello che sera piu utile a la Maestà Christianissima e nó diro, quante fatiche et incomodate o pasato in questo viaggio, per che no para che voglio far carestia de me; pur sapia Vostro Illustrissima. Signoria che o patito pericoli afani e necessita; e tuto lo tegno in gloria per aver servito a sua Maestà Christianissima et aver fatto quello che volse et dise de far. A Vostra Illustrissima. Signoria suplico me abia per recomandato apreso la Maestà Christianissima et apresso la Excellencia Vostra, che no voglio altro mezo cum quella se nó quella medema e me comande tanto quanto debia far tanto sopra li negocii quanto sopra il eser mio.

Io no so come le cose stan de la; pur dico che la casa de Austria e grande per tuto e no cerca senó la destrucione de Franza. Questa pratica e rreduta al termine che Vostro Signoria Illustrissima a inteso no se deve de laszar refré dar, che veramente si piu coinision avea de obligar alcuna cosa o fora venuto cum me un gentillomo. frances che io diceva anti, no dubito che larchiducato de Austria nó fusse adesso perturbato, no voglio dir perso, per che tuti questoro ano una volunta strema de far mano, e atentano, che ano rispetto vedendo che no ano spale; et del altro canto o ditto e declarato per parole, per litere a sue medemi

nem okozhattam volna mást, csak kárt, ezért Velencébe kellett mennem és [erről] értesítem Legkeresztényibb Őfelségét, ahogy Lengyelország királyát is. Megírom azt is, hogy mit kell tennem, amiről hasonlóan vélekedik a mondott érsek is, így elmegyek. Az országgyűlést virágvasárnap⁷⁰ akarták kezdeni, de áttették Szent György napjára, április 23-ra. Megérkeztem Velencébe, egészségesen és biztonságban, nem fáradva, hogy szolgáljam Legszentebb Őfelségét.

Nevezetes uramnak teljes tájékoztatást akartam adni arról, vagy legalábbis annak nagyrészeről, amit végeztem utam során, hogy megtudja, miként mennek a dolgok és, hogy azokat tegye, amik Legkeresztényibb Őfelségének hasznosak. Nem mondom el, hogy milyen fáradalmas és kellemetlen volt ez az út, hogy ne az mutatkozzon, hogy sajnálattom magamat. Mégis, tudja meg Őfelsége, hogy milyen veszélyeket és szükségleteket szenvedtem el és, hogy mindezt Legkeresztényibb Őfelsége szolgálatának és dicsőségének tartom és azt tettem, amit akart és kért, hogy tegyek. Könyörgöm Nevezetes uramhoz, hogy ajánljon Legkeresztényibb Őfelsége és Őkiválóságának a kegyeibe, mert nem akarok más közvetítőt, csak magát. És ajánlom magamat, mind a vállalkozásomat és saját magamat.

Nem tudom, hogy állnak ott a dolgok, de azt kell mondanom, hogy az Osztrák-ház mindenben nagy és nem szeretne kevesebbet Franciaország megsemmisítésénél. Ennek a praktikának véget kell vetni, hogy Őfelsége megértse, hogy nem szükséges kihülni hagyni [a kapcsolatokat]. Igazából, ha több megbízásom lenne, bármilyen elkötelezettségem lenne, vagy egy francia úr velem jött volna, ahogy mondtam, nem lenne afelől kétségem, hogy az osztrák főherceg⁷¹ nem okozna most zavart. Nem akarom azt mondani, hogy az ügy

⁷⁰ 1523. március 29.

⁷¹ Habsburg Ferdinánd

australi la tirania con che governan che si se facesse movimento alcuno per parte de Polonia tuta la nobilita prenderia larme contra don Fernando, per che lui a fatto per cosa ligiera ... a sete gentilohomini principali del paese cosa che iamai fu fata in Austria ... stano soto sopra.

Monsignor, questo Re de Polonia a potentissimo e dico potentissimo per che ... e justo e homo de nó perdir le, che nó solamente e potente de se ma etiam tuti li S[ignori de Ungaria], o la magior parte le tenen come un Dio etiam, il regno de Bohemia solo ... gatoli parentati e amicicie vechie fatte per il fu imperator se deve far ogni de ... per confirmar questa amicitia, acio se declare inimico deli inimici de sua Maestà Christianissima, gia e che ve dico che nó vedo miglior inpiastro per resolver quella durezza della ... volta che questo Re fosse declarato inimico de casa de Austria calaria⁴⁹ cum 50 ... et tanti infanti quante ne volxse levar de Bohemia gia no e pericolo ne fatica ... solo. de nostra parte si manca. Monsignor dico che se deve questa negociatione reducir a fine, e far tuto quello sia possibile, per che malto inporta e con poca fatica e poca spesa potremo rremover tuti questi regni contra li inimici de la Maestà Christianissima e movendosi Carrolo e Fernando perderano la furia e per aventura piu.

Apreso e de considerar e reguardar a la longa si mosi serano questoro su le arme como io stimo, facendo la Maestà Christianissima de

⁴⁹ cavallaria (olasz): lovasság

elveszett, mert mindenkinek vannak segítő kezei, amik puhatolóznak és, akik tisztelettel látják, hogy nincs támogatásuk. Másrészt szóban és levélben is kifejtettem az osztrákoknak, azt a zsarnokságot, amellyel kormányozzák őket. Szóval, ha bármilyen mozgolódásra kerül sor Lengyelország részéről, akkor a teljes nemeség fegyvert fog fogni Ferdinánd úr ellen, mert könnyelműen cselekedett ... az ország hét főnemesének, ami Ausztriában még soha nem fordult elő ... feje tetején maradnak.

Uram, ez a lengyel király nagyon hatalmas és azért mondom, hogy hatalmas, mert ... és igazságos, olyan ember, akit nem szabad elveszíteni; mert nem csak önmagában hatalmas, hanem azért is, mert az összes magyar főúr is, vagy nagyobb részük, úgy tekint rá, mint Istenre és a Cseh Királyság csak ... régi rokon kapcsolatok és barátságok, amelyek régebben a császár részéről kötettek, hogy mindent megtegyen ... azért, hogy megerősítse ezt a barátságot, kijelenti, hogy [számára is] ellenségei Legkeresztényebb Őfelsége ellenségei. Már azt mondom, hogy nem látok jobb gyógyírt, hogy feloldjuk ... részéről ezt a ridegséget ... ideje, hogy ezt a királyt az Osztrák-ház ellenségévé nyilvánítsuk ötven⁷² lovassággal ... és annyi gyalogos katonát, amennyit ki lehet állítani Csehországból, már nem veszélyes vagy fáradságos ... csak ... a mi részünkről hiányzik. Uram, azt mondom, hogy a tárgyalásokat végig kell vinnünk, és minden lehetőséget meg kell tennünk, mert nagyon fontos. Kevés erőfeszítéssel és költséggel meg tudjuk mozdítani mindezeket a királyságokat Legkeresztényebb Őfelsége ellenségeivel szemben. Ha felkelnek, Károly és Ferdinánd nem csak önuralmukat, hanem többet is elvesztenének.

Azt is meg kell fontolnunk és vizsgálnunk, hogy biztassuk-e őket, hogy fogjanak

⁷² A kézirat itt megkopott, 50 olvasható ki, azonban mivel lovasságról van szó az 500, az 5000 és az 50000 megfelelőbb adatnak számítanak.

suo canto la diligencia e oferta che convenga pasando poi Carrolo in Italia come volle far, in quindeci di podemo meter un exercito grosso in Italia de Poloni et Bohemi per le terre de Venetiani a despetto de tuto il mondo; Vostra Signoria Illustrissima e colona dove tuto questo depende apreso a sua Maestà Christianissima e che migiior intende e sa; il tuto considerato, so che fara il meglio e de la volunta de Vostra Signoria Illustrissima comande avisar.

Io mando cum questa mia la litera del Re de Polonia per sua Maestà Christianissima. Si se avera de proceder sua Maestà Christianissima se dignara de le rescriber et sua Maestà Christianissima deve scriber remersiendo e oferendo aquelli doi signori poloni de la bona volunta et afetto che ano ala Maestà Christianissima: luno e Reverendo in Christo Patri Petro episcopo Posnaniensi regni Poloni viceconcellario, laltro spe tabili ac magnifico Christoforo de Zsidloviez, in magna epatos Domino et eredi Palatino et supremo capitano Carcoviense. Questi doi sono questi che pono apreso il suo re e ano gran volunta de servir sua Maestà Christianissima e per tanto e benche para che sua Maestà Christianissima ne fa conto, Monsignor Illustrissimo, pregho i Dio conserve la vita e felice stato de Vostra Signoria Illustrissima e ve done tuto quello che desidera; a la qualle infinite volte me recomando. Ex Venetiis sabato Santo ai IIII de aprile 1523.

Da Vostra Illustrissima y Excelleniissima Signoria
aficionado servitor
Antonio RINCON.

Et au dos: Allo Illustrissimo Signor Monsignor „almiralle de Franza patron mio observandissimo.

fegyvert, mint ahogy javasolom. Ha Legkeresztényebb Őfelsége kiveszi a részét az igyekezetből és felajánlja, ami szükséges akkor, ha Károly Itáliába [érkezik], amint szándékában állt, úgy tizenöt napon belül képesek lennénk felállítani egy hatalmas sereget, akár az egész világgal szemben is, Itáliában lengyelekből és csehekből, amely Velence területein érkezne. Nevezetes uram a fő mozgatórugója minden kérdésnek Legkeresztényebb Őfelsége mellett, aki mindennél jobban érti és ismeri az ügyeket. Mindent megfontoltam, tudom, hogy Nevezetes uram parancsának és figyelmeztetésének tetszően a legjobbat fogom tenni.

Ezzel a levelemmel együtt küldöm Legkeresztényebb Őfelségének a lengyel király levelét. Ha folytatni akarja Legkeresztényebb Őfelsége a tárgyalásokat, méltóztasson írni. Legkeresztényebb Őfelségének írnia kell, hogy megköszönje és felajánlja a két lengyel úrnak a jóakarátát és szeretetét, [viszonozva] amit Legkeresztényebb Őfelsége felé mutatnak. Az egyik Piotr Tomicki Poznań püspöke, a Lengyel Királyság kancellárja. A másik a jeles és nagyságos Krzysztof Szydłowiecki, hatalmas úr, örökös palotagróf és Krakó főkapitánya. Ezek ketten azok, akik a saját királyuk udvarában voltak és nagy segítséget mutattak Legkeresztényebb Őfelsége szolgálatában. Azért, bár Legkeresztényebb Őfelsége számítra, Nevezetes uram, megköszönöm Istennek, hogy megőrizte életét és boldog állapotát Nevezetes uramnak és mindent megad, amit akar, melyet végtelen sokszor ajánlottam. Velencében, szent szombaton, 1523. április 4-én.

Nevezetes és Nagyméltóságú Uramnak megbízható szolgálja
Antonio Rincón

Hátoldalon: Nevezetes uramnak, Franciaország admirálisának, uramnak legalázatosabb [szolgája].

BIBLIOGRÁFIA

Források

BALOGH ISTVÁN (1929): *Velencei diplomaták Magyarországról (1500–1526)*. Szeged, Egyetemi Kiadó.

BOURILLY, VICTOR-LOUIS (1900): La première ambassade d'Antonio Rincon en Orient (1522-1523). *Revue d'histoire moderne et contemporaine* 2. 23–44.

ZOMBORI ISTVÁN (2004): *Krzysztof Szydłowiecki kancellár naplója 1523-ból*. Budapest.

Szakirodalom

ATTILA BÁRÁNY (2016): The Year 1526 and Jagiellonian Diplomacy. In: Attila Bárány (ed.): *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Debrecen. 2016. 133–158.

IFJ. BARTA JÁNOS (2009): Az itáliai háborúk (1494-1559). In: Poór János (szerk.) *A kora újkor története*. Budapest. 11–27.

GÉRAUD POUMARÈDE (2010): Le « vilain et sale assassinat » d'Antonio Rincon et Cesare Fregoso (1541). Un incident diplomatique exemplaire? In: Lucien Bély, Géraud Poumarède (éd.) *L'incident diplomatique, XVIe-XVIIIe siècle*. Paris, Pedone. 7–44.

GERHARD RILL (1993): *Fürst und Hof in Österreich*. Wien. 13–19.

GYÖRKÖS ATTILA (2020): A dinasztikus politika továbbélése az itáliai háborúk idején. In: Schrek Katalin (szerk.) *Nemzetközi kapcsolatok*. Debrecen. 124–132.

GYÖRKÖS ATTILA (2019): Egy francia nő Budán. Anna királyné, II. Ulászló felesége (1502–1506). In: Szovák Kornél – Zsoldos Attila (szerk.) *Királynék a középkori Magyarországon és Európában*. Székesfehérvár. 173–185.

GYÖRKÖS ATTILA (2015): „Hosszú és érett mérlegelés után beleegyezett a szövetségbe.” Magyar-francia diplomáciai kapcsolatok a késő középkorban (1457-1490). *Világtörténet* 5. 61–78.

KOSÁRY DOMOKOS (1978): *Magyar külpolitika Mohács előtt*. Budapest.

KUBINYI ANDRÁS (1986): A magyar állam belpolitikai helyzete Mohács előtt. In: Ruzsák Lajos – Szakály Ferenc (szerk.) *Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából*. Budapest. 59–100.

KUBINYI ANDRÁS (2006): Az 1505. évi rákosi országgyűlés és a szittyai ideológia. *Századok* 2. 361.

KUBINYI ANDRÁS (1991): Két sorsdöntő esztendő (1490–1491). *Történelmi Szemle* 33. 1–54.

KULCSÁR PÉTER (1981): *A Jagelló-kor*. Budapest.

LAKATOS BÁLINT (2017): Áttekintő jegyzék Andrea dal Burgo, Johann Schneitpeck és Sigmund von Herberstein követek jelentéséről. *Acta Universitatis Szegediensis Acta Historica* 142. 91–140.

LAKATOS BÁLINT (2011): Haag, Mrakes, Cuspinianus és Helianus, A német és a francia követek tárgyalásai a magyar elittel az 1510-es tatai országgyűlés idején. *Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei* 17. 223–238.

NEMES GÁBOR (2017): Folytonosság vagy újrakezdés? Magyarország és az apostoli Szentszék kapcsolatainak alakulása Mohács előtt és után. In: Varga Szabolcs – Vértesi Lázár (szerk.) *Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században*. Pécs. 105–134.

NEUMANN TIBOR (2008): II. Ulászló koronázása és első rendeletei. *Századok* 142. 315–337.

NEUMANN TIBOR (2013): Királyi hatalom és országgyűlés a Jagelló-kor elején. In: Dobszay Tamás (szerk.) *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon a kezdetektől 1918-ig*. Budapest. 46–54.

PAUL SRODECKI (2016): 'Universe christiane reipublice validissima propugnacula' – Jagiellonian Europe in bulwark descriptions around 1500. In: Attila Bárány (ed.): *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Debrecen. 57–76.

PÓSÁN LÁSZLÓ (2016): A magyarországi Jagellók és a Német Lovagrend Brandenburgi Albert nagymester idején. *Századok* 2. 387–405.

ROBERT JEAN KNECHT: *Renaissance Warrior and Patron: The Reign of Francis I*. Cambridge 1994.

SERGEI MIKHAYLOVICH SOLOVIEV: *History of Russia. The Age of Vasily III*. Translated by: Hugh F. Graham. H.n. 1976.

C. TÓTH NORBERT – HORVÁTH RIRCHÁRD – NEUMANN TIBOR – PÁLOSFALVI TAMÁS (2017): *Magyarország világi archontológiája 1458-1526 I. Főpapok és bárók*. Szerk. Fodor Pál. Budapest

C. TÓTH NORBERT (2012): A királyi pár Csehországban 1522-1523. In: Bagi Dániel – Fedeles Tamás – Kiss Gergely (szerk.) „Köztes-Európa” vonzásában. *Ünnepi tanulmányok Font Mária tiszteletére*. Pécs. 83–95.

C. TÓTH NORBERT (2012): Szapolyai János erdélyi vajda 1522. évi havasalföldi hadjáratai. *Hadtörténeti közlemények* 4. 987–1014.